

Секція 3

Мікроекономічний аналіз і підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання порівнювати альтернативні варіанти [3]. Ресурсні показники - це показники витрачання різних видів виробничих ресурсів: основних виробничих і невиробничих фондів, капітальних вкладень, природних і трудових ресурсів. Особливе значення мають показники використання дефіцитних видів ресурсів [5].

Показники ефективності характеризують господарський ефект у розрахунку на одиницю виробничих ресурсів. Як синтез цілей, затрат і результатів виробництва, вони є важливою характеристикою економічного зростання в цілому, пріоритетного розвитку галузей регіонів. Ці показники потрібні для визначення і обґрунтування найбільш раціональних шляхів розв'язання соціально-економічних проблем. Правильне їх визначення та аналіз дають змогу запобігти непомірно високим витратам на виробництво споживчих вартостей [3].

Показники пріоритетності характеризують масштаби і динаміку процесу пріоритетного розвитку, а також ступінь пріоритетності. Необхідність у них є особливо гострою при прогнозуванні та плануванні пропорцій розвитку господарства країни, розподілі виробничих ресурсів. Показники пріоритетності можна використати для оцінки якості комплексних програм і проектів.

Література.

1. Буряк П.Ю. Фінансово – економічний аналіз: [підручник] / Буряк П.Ю., Римар М.В., Биць М.Т. [та ін.]: під заг. Ред. П.Ю. Буряка, М.В. Римара – К.: ВД «Професіонал», 2004 – 528 с.
2. Вітлінський В.В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: навч.-метод. посіб. [для самост. вивч. дисц.] / В.В. Вітлінський, П.І. Верчено. – К.: КНЕУ, 2000. – 292с.
3. Малащук Д.В. Пріоритетні засоби щодо забезпечення конкурентоспроможності економіки країни / Д.В. Мала щук // Актуальні проблеми економіки. – 2005. - № 1(43). – С. 28
4. Пасічник В.Г. Планування діяльності підприємства : [навч. посібник]. / В.Г. Пасічник., О.В. Акіліна. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 256с.
5. Розробка та реалізація стратегій розвитку територіальних громад: вітчизняний досвід: [за ред. С. Максименка та ін.]. – К.: Дата Банк України, 2003. – 272 с.

УДК631.15:633.1.001.891

*Погріщук Б.В., к.е.н., доцент
Вінницький інститут економіки
Тернопільського національного
економічного університету*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

З метою встановлення закономірностей виникнення процесів та явищ в системі функціонування будь-якої сфери національного господарського комплексу необхідно провести комплексне наукове дослідження, що потребує розробки відповідного методичного інструментарію.

III Міжнародна науково-практична конференція
Сучасна економічна теорія та пошук
ефективних механізмів господарювання
Сімферополь, 11-12 березня 2010 р.

Секція 3

Мікроекономічний аналіз і підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання

Щодо питання дослідження ефективності функціонування зернопродуктового підкомплексу, то його слід розглядати як сукупність дій, спрямованих на вичерпне вивчення усіх складових, що забезпечують його діяльність, відносини тісно пов'язаних із продуктивними силами, ефективністю виробництва та окремими його галузями.

Поняття „методологія” має два основних трактування: методологія, що характеризується як система визначених способів і прийомів, застосовуваних у тій чи іншій сфері - в науці, політиці, мистецтві тощо; по-друге - вчення про цю систему, як загальна теорія методу, теорія в дії. Інакше кажучи, методологія - це філософське вчення про систему методів наукового пізнання і перетворена реальної дійсності, а також вчення про застосування принципів, категорій, законів діалектики й науки до процесу пізнання і практики в інтересах набуття нових знань. У процесі пізнання й дії методологія розробляє ніби стратегію пізнавальної і практичної діяльності і виконує такі основні функції: спрямовує хід наукового дослідження по оптимальному шляху в інтересах придбання нового знання; регулює застосування методів, засобів і прийомів до процесів пізнання в різні форми знання; формує загальні принципи і методи наукового дослідження.

Дослідження складних багатовекторних економічних відносин базується на системному підході, тобто сукупності методологічних принципів і теоретичних засад, які дають можливість розглядати кожен елемент системи у його зв'язку та взаємодії з іншими елементами, простежити зміни в системі як наслідок змін в окремих її ланках, специфічні системні властивості; робити обґрунтовані висновки про закономірності її розвитку; визначати оптимальний режим функціонування системи.

Як відомо, на ефективність діяльності підприємств зернопродуктового підкомплексу впливає безліч технологічних, технічних, організаційних та політичних факторів. Тому, щоб з наукових позицій оцінити економічну ситуацію в цьому, виявити основні причини, які постійно створюють безліч складних проблем у процесі трансформаційного періоду, необхідно засовувати сучасні економічні методи аналізу зернопродуктового підкомплексу та прогнозування стратегії його розвитку, а також ринкових відносин між учасниками інтеграційних процесів.

Методика дослідження ефективності функціонування зернопродуктового підкомплексу передбачає вибір критерію та визначення системи показників, які б дозволили сформулювати висновки щодо рівня ефективності та врахувати вплив всіх факторів.

Важливим питанням теорії ефективності є вибір критерію. Термін критерій походить від грецького „кriterion” і означає головну ознаку, на основі якої проводиться оцінка, визначення або класифікація чого-небудь і це виступає вимірником оцінки. У науковому розумінні критерій відображає найістотнішу сутність ефективності, тобто є принципом оцінки. Показники ж ефективності характеризують її з кількісного боку. Отже, критерій ефективності - це якісна характеристика ефективності, а показник - кількісна характеристика ефективності

III Міжнародна науково-практична конференція

Сучасна економічна теорія та пошук
ефективних механізмів господарювання

Сімферополь, 11-12 березня 2010 р.

Секція 3

Мікроекономічний аналіз і підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання на основі критерію і слугує для визначення її рівня й динаміки. Іншими словами, виявлення критерію економічної ефективності виробництва випереджає її кількісну оцінку і є необхідною передумовою останньої.

Це є розумінням критерію як головного показника в загальноекономічному уявленні. Стосовно сільськогосподарського виробництва і зернового зокрема можна в даному плані погодитись з наступним визначенням.

В сільському господарстві критерій ефективності відображає всебічне збільшення обсягів виробництва продукції високої якості при раціональних затратах праці засобів або витратах сукупної праці для більш повного задоволення потреб суспільства.

Проте, незважаючи на відому теоретичну основу сутності критерію ефективності виробництва, практично відсутня єдина думка стосовно конкретних параметрів його кількісного вираження, що негативно впливає на проведення наукових досліджень, аналізу і планування ефективності сільськогосподарського виробництва.

На сучасному етапі розвитку зернового господарства України критерієм ефективної організації зернопродуктового підкомплексу слід вважати виробництво високоякісної продукції з метою насичення ринку продовольства при обґрунтованому економічному використанні наявних ресурсів.

Для відображення багатогранності вияву економічної ефективності важливо здійснювати її класифікацію за критеріями (ознаками), що є значущими з погляду важливості оцінки й аналізу різних сторін діяльності підприємства. Дослідження дають підстави для висновку, що для досягнення мети виправдано використовувати щонайменше дев'ять таких класифікаційних ознак, зокрема:

1) за ступенем охоплення ресурсів (витрат), за якими розраховуються показники ефективності відповідно до цього критерію можна виділити два її види:

- економічна ефективність використання окремих видів ресурсів (витрат), Кількісно вона вимірюється частковими показниками ефективності;

- економічна ефективність використання сукупних ресурсів. Визначається за узагальнюючими показниками економічної ефективності;

2) за стадією руху авансованої в ресурси вартості:

- економічна ефективність використання застосовуваних ресурсів;

- економічна ефективність використання виробничо-спожитих ресурсів;

3) за видом економічного ефекту (кінцевого результату), на базі якого визначається ефективність:

- продуктивність виробництва. Під цим терміном ми розуміємо економічну ефективність що визначається на основі валової або товарної продукції („продукт-продуктивність”)

- рентабельність або прибутковість — економічна ефективність, що визначається на основі прибутку.

4) за вкладом у формування загального економічного (результату):

- ефективність масштабу;

- ефективність розміщення ресурсів;

III Міжнародна науково-практична конференція

Сучасна економічна теорія та пошук
ефективних механізмів господарювання

Сімферополь, 11-12 березня 2010 р.

Секція 3

Мікроекономічний аналіз і підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання

- ефективність структури виробництва;
- 5) за способом визначення економічної ефективності:
 - економічна ефективність додаткових вкладень;
 - порівняльна економічна ефективність;
 - гранична економічна ефективність.
- 6) за функціональною спрямованістю окремих заходів підвищення економічної ефективності виробництва:
 - економічна ефективність запровадження нової техніки й обладнання;
 - економічна ефективність прогресивних технологій;
 - економічна ефективність хімізації виробництва;
 - економічна ефективність біотехнологій;
 - економічна ефективність організаційно-економічних заходів.
- 7) за видами діяльності підприємств:
 - економічна ефективність основної (операційної) діяльності підприємства;
 - економічна ефективність інвестиційної діяльності;
 - економічна ефективність фінансово діяльності підприємств;
- 8) За галузевою градацією сільськогосподарського виробництва:
 - економічна ефективність функціонування рослинництва;
 - економічна ефективність функціонування тваринництва;
 - економічна ефективність функціонування окремої галузі;
 - економічна ефективність виробництва окремих видів продукції.
- 9) за критерієм організаційної будови підприємства:
 - економічна ефективність діяльності виробничого підрозділу підприємства (бригади, ферми, ланки, загону тощо);
 - економічна ефективність діяльності господарсько-відокремленого майнового комплексу: філії, дочірнього підприємства;
 - економічна ефективність функціонування підприємства за всіма видами діяльності.

Більшістю вітчизняних та іноземних авторів прийнято концепцію виміру ефективності виробництва шляхом порівняння отриманих результатів і затрат засобів та праці. Інші, навпаки, пропонують кілька показників для визначення ефективності виробництва, в тому числі національний дохід і валовий суспільний продукт, а деякі стверджують, що ефект сфери матеріального виробництва виражається не в національному доході а у валовому суспільному продукті.

Ряд науковців пропонує порівнювати суспільний продукт не з витратами виробництва, а з чисельністю всіх працівників, зайнятих у виробництві. Низка авторів виділяє народногосподарську ефективність і застосовують при цьому такі показники для її визначення: для народногосподарського і галузевого рівня та підприємства - відповідно національний дохід, чистий дохід і прибуток.

Отже, крім національного та валового доходів, при визначенні економічної ефективності важливо використовувати прибуток, розмір якого має безпосередньо впливати на формування фондів економічного і соціального розвитку, темпи відтворення.

III Міжнародна науково-практична конференція

Сучасна економічна теорія та пошук
ефективних механізмів господарювання

Сімферополь, 11-12 березня 2010 р.

Секція 3

Мікроекономічний аналіз і підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання

У роботах багатьох економістів висловлювалась думка про необхідність застосування інтегрального показника ефективності виробництва, оскільки за наявності двох і більше показників ефективності важко досягти однозначного уявлення про темпи її зміни. Таким показником може бути індекс, який являє собою середню величину з індексів господарської і розрахункової ефективності.

Широковживаними є показники прибутку і рентабельності, проте слід враховувати і те, що одна й та сама величина прибутку може бути отримана при різній ефективності виробництва, залежно від виробничих параметрів господарства, величини його виробничих фондів, структури і обсягів реалізації продукції та інших факторів. Таким чином у ринкових умовах найбільш дієвим показником можна вважати показник норми прибутку. При цьому слід зазначити, що абсолютна величина прибутку підприємства ще не визначає рівня ефективності його виробництва. Отже, для розрахунку потрібно використовувати й відносні показники рентабельності капіталу та обороту.

Результативність характеризується ступенем задоволення потреб зацікавлених сторін, а ефективність є критерієм того, як саме з економічної точки зору використовуються ресурси фірми для забезпечення певного рівня задоволення зацікавлених сторін.

Внутрішня норма прибутковості (доходності) - це розрахункова відсоткова ставка, за якої одержані доходи (вигоди) від проекту дорівнюють витратам на проект, або дається ще таке визначення - це той максимальний відсоток, який може бути сплачений для мобілізації капітальних інвестицій у проект. Рекомендується відбирати такі інноваційні проекти, внутрішня норма доходності яких не нижча 15-20%.

Рентабельність визначається як співвідношення ефекту від реалізації проекту і витрат на нього. На практиці оцінювання інноваційних проектів розраховують відношення приведених доходів до інвестиційних витрат.

Для оцінки ефективності сільськогосподарського виробництва найбільш прийнятними є відносні показники, оскільки, наприклад, дохідність порівнюють за показником прибутку в розрахунку на співставну ріллю або на суму сукупних витрат.

Оцінку економічної ефективності виробництва можна здійснювати за допомогою абсолютних і відносних показників. Абсолютні показники характеризують рівень економічного розвитку, а саме — виробництва валової й товарної продукції з розрахунку на одиницю сільськогосподарських угідь, відносні - ступінь використання спожитих ресурсів (факторів) виробництва. Визначення можливостей розвитку галузі в умовах обмежених ресурсів вимагає відповідних методичних підходів і показників для його аналізу, наукової оцінки конкурентних переваг виробництва певного виду продукції.

В умовах ринкової економіки кількість показників і методів їх обчислення постійно змінюється та зростає. Однак успішна діяльність підприємств будь-якої форми власності та господарювання визначається насамперед позицією фірми та її товару на ринку, а також досягненням переваг над конкурентами.

Секція 3

Мікроекономічний аналіз і підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання

На даному етапі економічного розвитку поняття ефективності зернопродуктового підкомплексу і виробництва зерна зокрема не можна зводити до критерію одержання максимальної кількості продукції з одиниці земельної площі при врахуванні економічної доцільності використання виробничих ресурсів.

УДК 330.4

*Рыбников А.М.,
к.э.н., ст. преподаватель
кафедры финансов и кредита
ТНУ им. В.И. Вернадского*

ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАФЕДРЫ В ВУЗЕ

Бюджетная научно-исследовательская деятельность в рамках вуза, которая выполняется преподавателем в так называемой второй половине дня, как не финансировалась, по сути, во времена СССР, так и теперь уже в рамках суверенного украинского государства. Поэтому на многих кафедрах украинских вузов их заведующие особых претензий по поводу эффективности научной деятельности к своим преподавателям не предъявляют.

В работе [1] исследовалась взаимосвязь учебной и бюджетной научной деятельности преподавателей вузов. Было показано на примере ТНУ им. В.И. Вернадского, что перераспределение нагрузки в сторону увеличения учебной составляющей для некоторых категорий преподавателей позволяет существенно экономить фонд заработной платы и уменьшить требуемое число преподавательских ставок.

С другой стороны, существуют отдельные преподаватели и целые группы преподавателей кафедры, которые активно и эффективно занимаются научной деятельностью либо по ряду причин вынуждены это делать. В то же время план госбюджетной научно-исследовательской деятельности кафедры никто не отменял, и кафедра обязана выполнять его в срок и в полном объеме. Все это ведет к тому, что заведующие кафедрами вынуждены перераспределять нагрузку между преподавателями кафедры. А сделать это эффективно достаточно сложно. Поэтому моделирование в этой области деятельности и исследования, посвященные данным вопросам, являются актуальными.

Взаимодействие между заведующим кафедрой вуза и ее профессорско-преподавательским составом в процессе распределения учебной и научной нагрузок можно представить в виде следующей игры. Кафедра в лице своего заведующего распределяет имеющийся у нее в наличии ресурс (время на различные виды деятельности), а взамен получает часть дохода от реализации продукции (результат деятельности преподавателей по обучению студентов и созданию научных, методических трудов и разработок).

III Міжнародна науково-практична конференція
Сучасна економічна теорія та пошук
ефективних механізмів господарювання
Сімферополь, 11-12 березня 2010 р.